

УДК 657:005.921

Бруханський Руслан
к.е.н., доцент, завідувач кафедри
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВА В ЯКОСТІ ПРЕДМЕТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація

Досліджено науково-теоретичні аспекти позиціонування зовнішнього середовища підприємства в якості предмету бухгалтерського обліку. З'ясовано ймовірність розширення предмету бухгалтерського обліку в частині макро- і мікросередовища підприємства.

Ключові слова: предмет бухгалтерського обліку, зовнішнє середовище підприємства.

Загальноприйнятий підхід, якого дотримується значна кількість науковців у сфері стратегічного обліку – це побудова стратегічно орієнтованої системи обліку, яка б одночасно забезпечувала надання інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище як основи для прийняття стратегічних управлінських рішень. Лише за таких умов на думку К. Уорда система стратегічного управлінського обліку буде приносити позитивний результат для процесу стратегічного аналізу, планування та контролю, коли вона буде придатна до функціонування в умовах мінливого, еволюціонуючого середовища [7, с. 7]. Тому необхідність розширення предмету управлінського обліку і включення до його складу елементів зовнішнього середовища підприємства на думку автора не піддається сумніву.

Всіх дослідників, які розглядають зовнішнє середовище та його елементи в якості складової предмету бухгалтерського обліку можна поділити на дві групи.

Представники першої групи пропонують включати до складу об'єктів бухгалтерського обліку зовнішнє середовище підприємства в цілому, без виокремлення його складових. Наприклад, І. Криштопа відмічає, що на сьогодні існує невідповідність вітчизняної системи бухгалтерського обліку потребам стратегічного управління, що в свою чергу перешкоджає прийняттю ефективних управлінських рішень та негативно впливає на стратегічну стійкість вітчизняних підприємств [4, с. 236-238]. Вирішення даної проблеми автор пропонує здійснювати шляхом розробки на базі існуючої системи бухгалтерського обліку системи обліково-економічної інформації стратегічного характеру (стратегічного обліку), яка б акумулювала дані, що не знаходять свого відображення в системах фінансового та управлінського обліку.

На думку Д. Лозовицького стратегічно орієнтована система обліку має бути достатньо гнучкою та, з одного боку, забезпечувати інформацію про процеси, які здійснюються у зовнішньому середовищі, а з іншого – бути інформаційним ресурсом для реалізації стратегії підприємства [5, с. 184].

Розвиток концепції стратегічного обліку, що значною мірою було зумовлено зростаючими вимогами користувачів, вплинув на формування цілей і задач стратегічного обліку як функціонального напрямку бухгалтерського обліку,

що відповідно, потребує формування і уточнення його принципів. Намагаючись сформувані теоретичні основи для відображення об'єктів зовнішнього середовища в обліковій системі підприємства, І.Алексєєва запропонувала принцип формування стратегічної звітності, одним із яких є принцип оцінки і обліку зовнішніх факторів макросередовища [1, с. 8]. З подібною ціллю С.Голов, запропонував принцип релевантної економічної сукупності [3, с. 427], а З.Удалова пропонує принцип оцінки і обліку зовнішніх факторів [6, с. 173]. Введення в науковий обіг авторами та обґрунтування таких нових принципів обліку здійснюється з метою створення теоретико-методологічних передумов для оцінки і відображення в звітності складових зовнішнього середовища підприємства.

Окремі вчені, виділяючи складові зовнішнього середовища підприємства (макросередовища країни, інфраструктури регіону, мікросередовища фірми) все одно наголошують на необхідності їх повного відображення в бухгалтерському обліку з метою побудови ефективної системи стратегічного менеджменту [9, с. 400]. Таким чином, представники першої групи пропонують відображати в бухгалтерському обліку все без винятку зовнішнє середовище підприємства.

Представники другої групи розглядають в якості нової складової предмету бухгалтерського обліку безпосередньо макросередовище підприємства. Вчені вважають, що для ефективного стратегічного управління слід обов'язково проводити моніторинг зовнішнього макросередовища, відстежувати ризики і небезпеки, що постійно з'являються. Облікова ідентифікація, оцінка і відображення факторів зовнішнього впливу дозволяє відстежувати перманентні зміни, які відбуваються в макросередовищі і своєчасно реагувати на них, створюючи передумови для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Зокрема, на думку проф. І.Богатої відмінною особливістю стратегічного обліку є формування інформації про зовнішні чинники макросередовища в рамках системи моніторингу і прийняття даних факторів до уваги [2, с. 42].

На думку А.Фатенок-Ткачук та К.Замойської сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства, тому при її побудові до уваги слід брати не тільки внутрішні фактори мікросередовища, але й враховувати вплив зовнішніх факторів макросередовища [8, с. 243]. В той же час, в позиції авторів можна спостерігати певну суперечливість, оскільки вони одночасно відмічають, що стратегічний облік має ті самі об'єкти, що досліджуються при звичайному обліковому процесі: фінансові та виробничі ресурси, фінансово-господарські процеси і результати діяльності, що у сукупності становлять фінансово-виробничу діяльність [8, с. 244]. Відповідно, побудова концепції стратегічного обліку, що передбачає врахування впливу зовнішнього середовища, повинна обов'язково включати нові об'єкти, що є елементами такого середовища, однак авторами вони не виділяються.

Найбільш радикальними в підходах до розуміння сутності предмету стратегічного обліку є В.Хомка та Г.Брик. На думку авторів стратегічний облік враховує зовнішні фактори макросередовища, орієнтований на облік невизначеності, базується на стратегіях, які розробляє підприємство. Найважливішою інформацією, яку необхідно використовувати в стратегічному

обліку, є інформація, сформована у результаті моніторингу зовнішнього середовища підприємства. Водночас у стратегічному обліку формується інформація для здійснення моніторингу внутрішнього середовища [10]. Залишається незрозумілою позиція авторів, яким чином бухгалтерський облік може бути орієнтованим на невизначеність, оскільки генерована ним інформація є одним із засобів усунення невизначеності щодо діяльності підприємства. Також вважаємо, що бухгалтерський облік не базується стратегіях підприємства, а виступає засобом інформаційної підтримки їх розробки і подальшої реалізації.

Важливою особливістю, на яку обов'язково слід звернути увагу, є те, що при розгляді всього мікросередовища в якості предмету бухгалтерського обліку, одержана інформація може бути використана для управління ним, оскільки в результаті дії управлінських рішень на складові мікросередовища може бути здійснений вплив. У той же час, менеджмент підприємства не може впливати на макросередовище, однак облікова інформація про нього необхідна для формування та успішної реалізації стратегії.

Відповідно, на основі облікової інформації про мікросередовище може також здійснюватись управління ним, що не можна сказати про макросередовище, інформація про яке збирається і надається користувачам для управління підприємством. На основі облікової інформації про макросередовище стає неможливим безпосереднє управління як процес цілеспрямованого впливу, оскільки макросередовище не знаходиться під впливом менеджменту підприємства. Тому в даному випадку більш доречним є застосування поняття адаптації процесу функціонування підприємства, побудови і реалізації його стратегії до змін макросередовища.

Виходячи з вищенаведеного вважаємо, що предмет бухгалтерського обліку може бути розширений лише в частині мікросередовища підприємства, а інформація про його макросередовище повинна збиратись за допомогою стратегічного аналізу не на постійній основі, як це робить облікова система, а на вимогу за наявності відповідного запиту з боку менеджменту підприємства.

Список використаних джерел

1. Алексеева, И.В. Основные принципы формирования стратегической отчетности на основе показателя добавленной стоимости капитала [Текст] / И.В.Алексеева // Учет и статистика. – 2009. – №1 (13). – С. 5-12.
2. Богатая, И.Н. Стратегический учет и аудит : теория и практика [Текст] / Богатая И.Н. // Фундаментальные исследования. – 2007. – № 4. – С. 42-44.
3. Голов, С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку [Текст] : монографія / С.Ф. Голов. – К.: ЦУЛ, 2007. – 522 с.
4. Криштопа, І.І. Бухгалтерський облік в системі стратегічного управління підприємством [Текст] / І.І. Криштопа // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: зб. наук. праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 9 (34). Ч. 2. – Луцьк: ЛНТУ. – 2012. – С. 223-231.
5. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні [Текст] : монографія / М.С. Пушкар, Л.В. Нападовська, Я.Д. Крупка [та ін.]; за ред. М.С. Пушкар. –

Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 267 с.

6. Удалова З.В. Принципы формирования учетно-аналитического обеспечения управления сельскохозяйственными организациями / З.В. Удалова // Фундаментальные исследования. Экон. науки. – 2011. – № 4. – С. 168-174.

7. Уорд К. Стратегический управленческий учет / Кит Уорд. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 448 с.

8. Фатенок-Ткачук, А.О. Стратегічний облік у системі управління підприємством [Текст] / А.О. Фатенок-Ткачук, К.П. Замойська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 721. – С. 241-245.

9. Фатхутдинов, Р.А. Стратегический менеджмент: Учебник. – 7-е изд., испр. и доп. / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Дело, 2005. – 448 с.

10. Хомка, В.М. Стратегічний облік в системі управління підприємством [Текст] / В.М. Хомка, Г.В. Брик // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://int-konf.org/konf052013/348-k-e-n-v-o-docenta-homka-v-m-k-e-n-st-vikladach-brik-g-v-strategchniy-oblk-v-sistem-upravlnnya-pdpriyemstvom.html>.

УДК 657.371

Височан Олег

к.е.н., доцент

Винар Юлія

магістрант

Національний університет "Львівська політехніка"

м. Львів

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД КОНТРОЛЮ ЗА НАЯВНІСТЮ І ЗБЕРЕЖЕНІСТЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

Анотація

У статті досліджено питання інвентаризації як методу бухгалтерського обліку та контролю в бюджетних установах. Акцентовано увагу на завданнях та окремих організаційних аспектах інвентаризації основних засобів. Запропоновано низку змін до існуючої Інструкції з інвентаризації для підвищення ефективності контрольної функції обліку.

Ключові слова: *інвентаризація, інвентаризаційна комісія, інвентаризаційний опис, протокол інвентаризаційної комісії.*

Інвентаризація є одним із найбільш ефективних засобів підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності. Саме тому обов'язковість її проведення для підприємств, установ та організацій в Україні затверджена законодавчо.

Як зазначає В.В. Чудовець, забезпечити достовірність показників обліку і запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація – один із головних